

LITERARNA IN KULTURNA DEDIŠČINA SLOVENCEV V ARGENTINI KOT PREDMET RAZISKAV¹

Janja ŽITNIK SERAFIN²

COBISS 1.03

Ta kratki pregledni prikaz raziskav in objavljenih raziskovalnih rezultatov o literarni in kulturni dediščini slovenskih izseljencev in njihovih potomcev v Argentini bo v uvodnem delu posvečen preteklim raziskavam Inštituta za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU na področju argentinskoslavske književnosti, v nadaljevanju pa bom na kratko orisala tematski razpon drugih študij o slovenskih izseljencih in njihovih potomcih v Argentini, in sicer tistih, ki jih je omenjeni inštitut objavil v svoji monografski zbirki *Migracije in v znanstveni reviji Dve domovini / Two Homelands*.

V letu 2009 je bila tu obravnavana tematika v Sloveniji še zlasti aktualna, saj so jo organizatorji mednarodnega literarnega festivala Vilenica – ob še nekaterih drugih središčnih temah – postavili v ospredje pozornosti domače in mednarodne kulturne javnosti. Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU je bil namreč soorganizator posebnega sklopa prireditev v okviru Vilenice 2009. Sklop je bil posvečen književnosti Slovencev in njihovih potomcev v Argentini, obsegal pa je različne vrste prireditev. Najprej so v prostorih Društva slovenskih pisateljev v Ljubljani predstavili raziskovalne in izdajateljske dejavnosti Inštituta za slovensko izseljenstvo in migracije o Slovincih in njihovih potomcih v Argentini. Po tej predstavitvi in diskusiji je v literarni matineji med drugimi z branjem svojih del nastopila tudi priznana argentinska avtorica Alejandra Laurencic, potomka slovenskih priseljencev v Argentino, tri dni pozneje pa je imela tudi samostojen literarni večer v ljubljanskem Jazz klubu Gajo. V drugem delu iste literarne matinee sta po uvodni predstavitvi argentinskoslavske književnosti, ki jo je podala avtorica pričujočega prispevka, nastopila pesnika Tone Rode in Erika Poglajen, najvidnejša predstavnik prve in druge generacije potomcev argentinskih Slovencev. Oba sta z izborom svoje poezije navdušila prepolno dvorano Društva slovenskih pisateljev in s tem docela upravičila odločitev organizatorjev, da si slovenska izseljenska književnost vsekakor zasluži svoje mesto tudi na največjem mednarodnem literarnem festivalu v Sloveniji.

¹ Članek je delni rezultat aplikativnega raziskovalnega projekta »Ustvarjanje spomina in ohranjanje kulturne identitete med slovenskimi izseljenci« – pravkar potekajoči projekt s šifro L6-2203 sofinancirata Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije in Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu iz državnega proračuna – ter raziskovalnega programa »Narodna in kulturna identiteta slovenskega izseljenstva«, ki ga prav tako financira ARRS iz državnega proračuna.

² Dr. literarnih znanosti, znanstvena svetnica, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU, Novi trg 2, SI-Ljubljana; e-naslov: janja.zitnik@zrc-sazu.si.

Zadnja prireditev iz omenjenega sklopa je bila 24. septembra, ko smo v prostorih Društva slovenskih pisateljev organizirali okroglo mizo o aktualnem položaju argentinskoslovenske književnosti in kulture. Kot njena organizatorica in moderatorica sem se ob tej priložnosti pogovarjala s štirimi poznavalci te problematike, in sicer z gospodom Boštjanom Kocmurjem (pobudnikom, soustanoviteljem in predsednikom izseljenskega društva Slovenija v svetu), Rozino Švent iz Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani (doktorico zgodovine, vodjo zbirke tiskov Slovencev zunaj Republike Slovenije, dolgoletno zunanjo sodelavko Inštituta za slovensko izseljenstvo in migracije), docentko Ireno Avsenik Nabergoj (doktorico literarnih znanosti, znanstveno sodelavko na ljubljanski Teološki fakulteti in hkrati v Sekciji za interdisciplinarno raziskovanje ZRC SAZU) in Kristino Toplak (doktorico etnologije in profesorico umetnostne zgodovine, raziskovalko na Inštitutu za slovensko izseljenstvo in migracije). Številčno močna udeležba pripadnikov slovenske skupnosti iz Argentine je pripomogla k tvorni diskusiji o doslej še neraziskanih vsebinah s področja obravnavane problematike.

DOSEDANJE RAZISKAVE INŠTITUTA ZA SLOVENSKO IZSELJENSTVO IN MIGRACIJE O ŽIVLJENJU IN DELU SLOVENSkih IZSELJENSKIH PISATELJEV V ARGENTINI

Več vzrokov je, zakaj imata kulturno-umetniška dejavnost slovenskih izseljencev in njihovih potomcev v Argentini in še posebej njihovo literarno ustvarjanje osrednje mesto v širši kulturno-umetniški produkciji slovenskega izseljenstva. Na eni strani gre za slovensko zdomsko skupnost, ki je ustvarila najobsežnejši korpus literarnih besedil v okviru slovenske književne produkcije v izseljenstvu, saj so njeni avtorji samo do leta 1998 objavili pri različnih založbah v Argentini, Sloveniji in slovenskem zamejstvu približno 100 izvirnih leposlovnih knjižnih izdaj v slovenskem jeziku, nekaj pa tudi v španščini. Že predvojna slovenska skupnost v Argentini je bila izredno dejavna na področju kulturne organiziranosti in tiska. Povojni slovenski izseljenci v Argentini pa so že v nekaj letih po prihodu razvili najmočnejšo in najbolj razvejano kulturno dejavnost od vseh, ki jih je kdaj razvila kaka slovenska izseljenska skupnost, in sicer še zlasti v okviru Slovenske kulturne akcije, njenih različnih sekcij in njene založniške dejavnosti. Med svoje članstvo jim je uspelo pritegniti celo slovenske izseljenske ustvarjalce iz drugih delov sveta, s čimer so vzpostavili tudi mednarodno povezavo slovenskih ustvarjalcev v diaspori. Njihova osrednja kulturna revija *Meddobje* posveča posebno pozornost prav objavljanju izvirnih literarnih prispevkov izseljencev in njihovih potomcev (zdaj že tudi tretje generacije).

V času socializma je bilo v Sloveniji več neuspešnih in nekaj uspešnih poskusov kljubovanja duhovnemu genocidu, ki je iz slovenskega matičnega prostora skorajda izbrišal zavest o obstoju, književnem ustvarjanju in drugem kulturno-umetniškem delovanju povojne slovenske skupnosti v Argentini. V zadnjih letih pred osamosvojitvijo Slovenije pa je literarna in kulturna dediščina Slovencev v Argentini postopoma začela vse bolj prodirati tudi v kulturno zavest matičnih Slovencev. Zgovoren je podatek, da je samo v

prvih osmih letih samostojne Slovenije izšla pri osrednjih slovenskih založbah več kot polovica vseh dotlej v domovini izdanih knjig slovenskih izseljenskih avtorjev, in sicer vse od leta 1836, ko je v Sloveniji izšla prva izseljenska knjiga (avtorja Franca Pirca).

Osrednji rezultat tega obdobja pospešenega vzpostavljanja in obnavljanja stikov med domačimi literarnimi zgodovinarji in izseljenskimi pisci je literarnozgodovinski pregled *Slovenska izseljenska književnost*, delo šestnajstih avtorjev, ki ga je Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU v sodelovanju z založbo Rokus izdal leta 1999 v treh zvezkih. Tretji zvezek obsega literarno analizo leposlovnih del približno 40 slovenskih književnih ustvarjalcev iz Južne Amerike, v veliki večini iz Argentine. Njihove samostojne knjižne objave, antologije, zborniki in revijalne objave leposlovnih del so pomembna obogatitev in tematska razširitev slovenske poezije, proze in dramatike.³

Ta prvi in doslej edini celoviti pregled izseljenske književnosti je pritegnil pozornost učiteljev in raziskovalcev slovenskega jezika, literature in kulture in vzbudil njihovo zanimanje za izseljensko književnost. Delo je vzbudilo živahen odziv tudi širše slovenske kulturne javnosti, tako v matičnem prostoru kot v izseljenskih skupnostih po svetu. Izid tega pregleda je prispeval k vključitvi izseljenske književnosti v poznejša slovenska literarnozgodovinska dela in univerzitetne študijske vsebine. Na tej podlagi je bila slovenska izseljenska književnost deloma vključena v najbolj razširjena učbenika za pouk slovenskega jezika in književnosti na gimnazijah in srednjih šolah, in sicer *Branja 4* in učbeniški komplet *Na pragu besedila* (posneto gradivo). Pregled *Slovenska izseljenska književnost danes* je referenčno delo in še vedno najcelovitejši vir na tem področju. Poleg tega osrednjega rezultata so člani projektne skupine med raziskavo objavili tudi nekaj sto znanstvenih in strokovnih člankov s področja slovenske izseljenske književnosti, med njimi sorazmerni delež člankov o književnosti Slovencev v Argentini.

ZNANSTVENE MONOGRAFIJE O ARGENTINSKIH SLOVENCIH V KNJIŽNI ZBIRKI MIGRACIJE

Tudi v monografski zbirki Inštituta z naslovom Migracije, v kateri je doslej izšlo 17 knjig, je že kar prvi zvezek posvečen Slovencem v Argentini. Gre za znanstveno monografijo Zvoneta Žigona z naslovom *Iz spomina v prihodnost: Slovenska politična emigracija v Argentini* (2001). Zvone Žigon pa je na podlagi svojega študijskega dela v Argentini že pred tem izdal pri Založbi ZRC, ZRC SAZU tudi knjigo *Otroci dveh domovin: Slovenstvo v Južni Ameriki* (1998).

Vidike begunske izkušnje argentinskih Slovencev pa njihovo umetniško ustvarjalnost in vprašanja njihovega vračanja v domovino oziroma deželo staršev obravnavajo 11., 13. in 16. zvezek zbirke Migracije. Avtorji 11. zvezka z naslovom *Spet doma? Povratne*

³ Avtorji tretje knjige o izseljenski književnosti, nekateri zdaj že pokojni, so dr. Martin Jevnikar, akademik Taras Kermauner in Alenka Goljevšček, prof. dr. Helga Glušič, dr. Irene Mislej, Zora Tavčar in avtorica pričujočega prispevka.

migracije med politiko, prakso in teorijo (2006), ki ga je uredila Marina Lukšič Hacin, so poleg urednice še Jure Gombač, Jernej Mlekuž in Kristina Toplak. Dr. Rozina Švent je v zbirko prispevala obsežno delo o begunskih letih slovenske skupnosti, ki se je po taboriščnem obdobju 1945–1950 večinoma odselila v Argentino,⁴ dr. Kristina Toplak pa je avtorica znanstvene monografije o slovenskih likovnih umetnikih v Argentini.⁵

Avtorica 13. zvezka *Migracij* dr. Rozina Švent je tudi sicer glavnino svojega raziskovalnega dela posvetila argentinskoslovski skupnosti, pa ne samo njenemu begunskemu obdobju v prvih povojnih letih, ki ga je predstavila v svoji obsežni knjigi in doktorski disertaciji, temveč je tudi avtorica različnih razstav na to temo pa bibliografskega kazala *Duhovnega življenja in Meddobja*, raznih jubilejnih in drugih člankov o SKA in o posameznih argentinskoslowskih ustvarjalcih: Tonetu Brulcu, Rudi Jurčecu, Vinku Žitniku, Tinetu Debeljaku, Mirku Kunčiču, Branku Rebozovu, pa tudi o najmlajši med njimi – Eriki Poglajen, ki ji je celo pomagala izdati pesniški prvenec v slovenskem prevodu. Pokojnemu dr. Jožetu Rantu, uredniku znamenitega jubilejnega zbornika ob 50-letnici SKA, pa je dr. Švent celo posvetila svojo knjigo. Dr. Kristina Toplak, avtorica zadnje knjige o argentinskih Slovencih iz zbirke *Migracije*, pa je poleg svojega diplomskega dela o likovnem obzorju Slovencev po svetu⁶ in doktorske disertacije o slovenskih likovnih umetnikih v Argentini, ki jo je objavila v omenjeni knjigi, med drugim pisala tudi o slovenski likovni umetnici v Boliviji,⁷ pa o Sloveniji v likovnih upodobitvah slovenskih izseljenskih umetnikov ter o kulturni dediščini izseljencev in ohranjanju slovenske identitete v izseljenstvu. Na podlagi svojih raziskav, tudi med slovenskimi slikarji v Argentini, med drugim ugotavlja, da imajo slovenski izseljenski likovni umetniki podobno obrobno položaj v matični Sloveniji, kot so ga tu imeli še pred dvema desetletjema tudi slovenski izseljenski pisatelji. O slovenskih umetnikih v Buenos Airesu piše tudi v prispevku, ki je bil objavljen v 14. zvezku zbirke *Migracije*.⁸

ČLANKI V ZNANSTVENI REVIMI »DVE DOMOVINI / TWO HOMELANDS« O SLOVENSKI KULTURNI DEDIŠČINI V ARGENTINI

Če je torej približno četrtnina dosedanjih zvezkov knjižne zbirke *Migracije* posvečena argentinskim Slovencem, nekako isto velja tudi za znanstveno revijo *Dve domovini / Two Homelands*. V vseh devetnajstih letih od ustanovitve revije do danes je v njej izšlo 37 prispevkov o Slovencih v Argentini, torej približno dva prispevka letno. Od tega je sedem knjižnih ocen in 30 razprav.

⁴ Rozina Švent, *Slovenski begunci v Avstriji: 1945–1950*. Ljubljana: Založba ZRC, 2007.

⁵ Kristina Toplak, »*Buenas artes*«: *Ustvarjalnost Slovencev in njihovih potomcev v Buenos Airesu*. Ljubljana: Založba ZRC, 2008.

⁶ Maribor 2002.

⁷ Kristina Toplak, Eji Štih – slike in objekti. *Dve domovini / Two Homelands* 17, 2003: 165–167.

⁸ Kristina Toplak, Slovenian immigrant artists and art production in Buenos Aires: From local (ethnic) to national and transnational art worlds. *Historical and Cultural Perspectives on Slovenian Migration* (ur. Marjan Drnovšek). Ljubljana: Založba ZRC, 2007, 89–111.

Tematski razpon znanstvenih člankov se giblje od obravnave slovenskega tiska v Argentini pred drugo svetovno vojno in po njej ter še prej taboriščnega tiska – avtorji omenjenih razprav so Aleš Brecej,⁹ Irene Mislej,¹⁰ Andrej Rot,¹¹ Andrej Vovko,¹² Rozina Švent¹³ in Lev Detela,¹⁴ prek razprav Cataline Banko, Pabla Mouzakisa, Irene Mislej in Andreja Rahtena, ki obravnavajo dogajanja med argentinskimi Slovenci med obema vojnama in v drugi svetovni vojni, pa prek poročila o begunskem obdobju slovenske politične emigracije v letih 1945–50 izpod peresa Johna Corsellisa¹⁵ do široko razvejane tematike o drugih vidikih kulturnega življenja in delovanja povojnih slovenskih priseljencev v Argentini.

Slovenstvo pri potomcih slovenskih izseljencev v Argentini obravnavata Mlekuž in Žigon – slednji piše tudi o slovenski politični emigraciji v tej državi, o tamkajšnji slovenski kulturi po osamosvojitvi Slovenije in o funkcionalni dvojezičnosti Slovencev v Argentini. O pomenu slovenskega jezika v slovenski skupnosti v Argentini pišeta tudi Uroš Bonšek in Avgust Horvat, ki v vrsti drugih člankov poroča tudi o demografskih gibanjih znotraj slovenske skupnosti v Argentini, o njenem periodičnem tisku in srednješolskih tečajih.¹⁶ Martin Jevnikar predstavlja v reviji *Dve domovini / Two Homelands* slovenske domove v tem delu sveta,¹⁷ Kristina Toplak umetniško šolo SKA,¹⁸ Daša Hribar Koprivec pa prvo razstavo na to temo z naslovom »Slovenski priseljenci v Argentini«, ki je bila v letih 2003–2004 na ogled po vseh večjih argentinskih mestih, kjer živijo Slovenci, svojo pot pa je končala v Slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani.¹⁹

Nekaj prispevkov je posvečenih raznim obletnicam, na primer 40- in 50-letnici delova-

⁹ Aleš Brecej, Slovenski etnični tisk v Argentini do druge svetovne vojne. *Dve domovini / Two Homelands* 2–3, 1992: 167–183.

¹⁰ Irene Mislej, Slovenski tisk v Argentini po drugi svetovni vojni. *Dve domovini / Two Homelands* 2–3, 1992: 185–194.

¹¹ Andrej Rot, Slovenski tisk v Argentini po drugi svetovni vojni. *Dve domovini / Two Homelands* 2–3, 1992: 209–235.

¹² Andrej Vovko, Slovenski begunci v Avstriji v luči časopisa *Domači glasovi*. *Dve domovini / Two Homelands* 2–3, 1992: 333–342.

¹³ Rozina Švent, Tiski slovenskih beguncev v taboriščih v Avstriji in Italiji. *Dve domovini / Two Homelands* 2–3, 1992: 67–101.

¹⁴ Lev Detela, Pet desetletij slovenske kulturne revije *Meddobje*. *Dve domovini / Two Homelands* 14, 2001: 103–110.

¹⁵ John Corsellis, The Slovene political emigration 1945–50. *Dve domovini / Two Homelands* 8, 1997: 131–159.

¹⁶ Avgust Horvat, Demographic movements in Slovene emigration to Argentina: The search for living space. *Dve domovini / Two Homelands* 7, 1996: 205–217; Prizadevanja za izobrazbo med slovenskimi izseljenci v Argentini. *Dve domovini / Two Homelands* 8, 1997: 37–48; Prizadevanja slovenskih izseljencev za predajo materinščine svojim potomcem v deželi pod južnim križem. *Dve domovini / Two Homelands* 9, 1998: 137–148; Začetek, razvoj in današnje stanje srednješolskih tečajev v povojni slovenski emigraciji v Argentini. *Dve domovini / Two Homelands* 10, 1999: 35–45.

¹⁷ Martin Jevnikar, Slovenski domovi v Južni Ameriki. *Dve domovini / Two Homelands* 7, 1996: 97–112.

¹⁸ Kristina Toplak, Umetniška šola Slovenske kulturne akcije. *Dve domovini / Two Homelands* 18, 2003: 135–143.

¹⁹ Daša Hribar, O razstavi »La inmigración Eslovena en Argentina« (Slovenski priseljenci v Argentini). *Dve domovini / Two Homelands* 18, 2003: 211–214.

nja SKA, pa 80-letnici filozofa prof. Milana Komarja in podobno – avtorji teh prispevkov so Rozina Švent, Zvone Žigon in Matija Ogrin. Jernej Mlekuž, Marina Lukšič Hacin in Kristina Toplak so se lotili tedaj zelo aktualne teme o integraciji oziroma reintegraciji izseljencev in njihovih potomcev, večinoma iz Argentine, ki so se vrnilo (oziroma preselilo) v Slovenijo po letu 1990,²⁰ sama pa sem za našo znanstveno revijo *Dve domovini / Two Homelands* v okviru te tematike prispevala razpravo o argentinskoslovenski periodiki in leposlovnih knjižnih izdajah ter članek o poeziji.²¹

Seveda je obravnava Slovencev v Argentini vključena tudi v vse širše tematske sklope, objavljene v *Dveh domovinah*: o izseljenskem tisku, izseljenskem arhivskem gradivu, vlogi žensk v izseljenstvu, ipd. Splošna vključenost te problematike v strokovne posvete, diskusije in okrogle mize z različnih področij kulturnega delovanja izseljencev različnih narodnosti pa priča o tem, kako pomembno je obravnavati Slovence v Argentini tudi v širšem vsebinskem kontekstu mednarodnih migracijskih študij. Navsezadnje gre za izseljensko skupnost, ki se v okviru umetniške produkcije slovenskega izseljenstva ponaša z edinstvenim prispevkom v zakladnico slovenske književnosti in kulture.

RAZISKOVALNI NAČRTI

Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU je že v svojem dosedanjem delovanju, zlasti pa v letih svoje izdajateljske dejavnosti (tj. od leta 1990) pomembno prispeval k raziskovanju in publiciranju znanstvenih razprav o slovenskih izseljencih in njihovih potomcih v Južni Ameriki, predvsem v Argentini. To velja še zlasti za sodelavce Inštituta s področja literarne in umetnostne zgodovine, pa tudi etnologije, kulturne antropologije in politologije. Raziskave na tem področju pa se bodo vsekakor nadaljevale tudi v prihodnje. Med zanimivejšimi temami, ki ostajajo do tega trenutka bolj ali manj neraziskane, so med drugim individualne življenjske zgodbe slovenskih izseljenk in izseljencev ter njihovih potomk in potomcev. Gre namreč za zgodbe, ki ponujajo mnogo bolj poglobljen vpogled v kulturno življenje slovenskih izseljenskih skupnosti, kot pa ga nudijo prav tako nepogrešljivi sintetični pregledi in primerjalne analize slovenskih kulturnih dejavnosti v različnih delih sveta.

Prav zato so kulturna dediščina slovenskih izseljencev in njihovih potomcev v Argentini in še zlasti njihove življenjske zgodbe sestavni del raziskovalnega projekta »Ustvarjanje spomina in ohranjanje kulturne identitete med slovenskimi izseljenci«. Vsebinsko tega pravkar potekajočega projekta je še najbolje orisala vodja projekta doc. dr. Mirjam Milharčič

²⁰ Marina Lukšič Hacin, Vračanje Slovencev iz Argentine. *Dve domovini / Two Homelands* 20, 2004: 13–34; Jernej Mlekuž, Odnos Republike Slovenije do vračanja izseljencev in njihovih potomcev. *Dve domovini / Two Homelands* 20, 2004: 53–73; Kristina Toplak, »Dobrodošli doma?«: Vračanje slovenskih izseljencev v Republiko Slovenijo. *Dve domovini / Two Homelands* 20, 2004: 35–51.

²¹ Janja Žitnik, Izseljenska književnost in časopisje: Zgovorne statistike. *Dve domovini / Two Homelands* 25, 2007: 209–228; Slovenskoargentinski pesnik Vinko Žitnik. *Dve domovini / Two Homelands* 1, 1990: 275–290.

Hladnik v povzetku osnutka raziskave. Avtorica piše, da sta oblikovanje in preoblikovanje spomina danes med središčnimi temami humanističnih ved, izkušnje posameznikov kot akterjev zgodovine pa vedno pomembnejši vir za razumevanje družbenih in kulturnih pojavov. Študije spomina so pomembne za razumevanje preteklosti in sedanjosti in jim v svetu posvečajo vedno večjo pozornost. V Sloveniji nimamo arhiva ali zbirke življenjskih pripovedi slovenskih izseljencev kot tudi ne zbirke migrantskih korespondenc, kar imajo številne države po svetu. Tudi raziskovanje subjektivnih realnosti migrantskih izkušenj je šele na začetku in ga bo omenjena raziskava pomembno in smiselno dopolnila.

Člani projektne skupine bodo zbrali pričevanja in življenjske pripovedi slovenskih izseljencev in njihovih potomcev v zgodovinski perspektivi in iz njih izluščili elemente ohranjanja kulturne identitete, ki jih ponujajo kompleksne migrantske izkušnje. Projekt je izrazito interdisciplinarno zasnovan in bo analiziral prvine ohranjanja kulturne identitete z različnih perspektiv: kulturologije, etnologije, zgodovine in literarne zgodovine. Metode dela so kvalitativne: poglobljeni intervjuji, snemanje življenjskih pripovedi, zbiranje družinskih migrantskih korespondenc, fotografskega gradiva in memorabilij. Metode ustne zgodovine bodo kombinirane z diskurzivnimi in kulturološkimi analizami ter rabo zgodovinopisnih virov in analizami vpliva novih komunikacijskih tehnologij na ohranjanje in spreminjanje kulturne identitete ter na vzpostavljanje »virtualnih« spominov.

Cilj projekta je analizirati elemente ohranjanja kulturne identitete in predstaviti raznolike načine delovanja posameznika in celotnega naroda v sodobni in pretekli realnosti sestavljenih identitet in heterogenih nacionalnih in kulturnih prostorov. Drugi cilj je ustvariti arhiv ustne zgodovine slovenskega izseljenstva, ki bi ga lahko v prihodnosti dograjevali. Projekt bo omogočil tudi sintezo do zdaj opravljenih parcialnih manjših raziskav na terenu in objavo rezultatov, tako da bodo čimbolj dostopni širši javnosti, tako v tiskani obliki kot tudi na svetovnem spletu. V takšni kombinaciji predstavljenih rezultatov vidi projektna skupina možnost, da bi se projekt v nadaljevanju na svetovnem spletu dograjeval s prispevki slovenskih izseljencev in njihovih potomcev. Državni organi in institucije, še piše vodja projekta v omenjenem povzetku, bodo tako dobili vpogled v sodobne načine ohranjanja kulturne identitete, s tem pa bodo lažje načrtovali razvojne strategije države glede vključevanja celotnega prebivalstva, ki čuti pripadnost in naklonjenost do Slovenije – v njenih mejah in zunaj njih – v njen prihodnji razvoj.

LITERATURA

- Brecelj, Aleš (1992). Slovenski etnični tisk v Argentini do druge svetovne vojne. *Dve domovini / Two Homelands*, 2–3: 167–183.
- Corsellis, John (1997). The Slovene political emigration 1945–50. *Dve domovini / Two Homelands*, 8: 131–159.
- Detela, Lev (2001). Pet desetletij slovenske kulturne revije Meddobje. *Dve domovini / Two Homelands*, 14: 103–110.

- Horvat, Avgust (1996). Demographic movements in Slovene emigration to Argentina: The search for living space. *Dve domovini / Two Homelands*, 7: 205–217.
- Horvat, Avgust (1997) Prizadevanja za izobrazbo med slovenskimi izseljenci v Argentini. *Dve domovini / Two Homelands*, 8: 37–48.
- Horvat, Avgust (1998). Prizadevanja slovenskih izseljencev za predajo materinščine svojim potomcem v deželi pod kužnim križem *Dve domovini / Two Homelands*, 9: 137–148.
- Horvat, Avgust (1999). Začetek, razvoj in današnje stanje srednješolskih tečajev v povojni slovenski emigraciji v Argentini. *Dve domovini / Two Homelands*, 10: 35–45.
- Hribar, Daša (2003). O razstavi »La inmigración Eslovena en Argentina« (Slovenski priseljenci v Argentini). *Dve domovini / Two Homelands*, 18: 211–214.
- Jevnikar, Martin (1996). Slovenski domovi v Južni Ameriki. *Dve domovini / Two Homelands*, 7: 97–112.
- Lukšič Hacin, Marina (2004). Vračanje Slovencev iz Argentine. *Dve domovini / Two Homelands*, 20: 13–34.
- Lukšič Hacin, Marina (ur.) (2006). *Spet doma? Povratne migracije med politiko, prakso in teorijo*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Mislej, Irene (1992). Slovenski tisk v Argentini po drugi svetovni vojni. *Dve domovini / Two Homelands*, 2–3: 185–194.
- Mlekuž, Jernej (2004). Odnos Republike Slovenije do vračanja izseljencev in njihovih potomcev. *Dve domovini / Two Homelands*, 20: 53–73.
- Rot, Andrej (1992). Slovenski tisk v Argentini po drugi svetovni vojni. *Dve domovini / Two Homelands*, 2–3: 209–235.
- Švent, Rozina (1992). Tiski slovenskih beguncev v taboriščih v Avstriji in Italiji. *Dve domovini / Two Homelands*, 2–3: 67–101.
- Švent, Rozina (2007). *Slovenski begunci v Avstriji: 1945-1950*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Toplak, Kristina (2003a). Eji Štih – slike in objekti. *Dve domovini / Two Homelands*, 17: 165–167.
- Toplak, Kristina (2003b). Umetniška šola Slovenske kulturne akcije. *Dve domovini / Two Homelands*, 18: 135–143.
- Toplak, Kristina (2004). »Dobrodošli doma?«: vračanje slovenskih izseljencev v Republiko Slovenijo. *Dve domovini / Two Homelands*, 20: 35–51.
- Toplak, Kristina (2007). Slovenian immigrant artists and art production in Buenos Aires: From local (ethnic) to national and transnational art worlds. *Historical and Cultural Perspectives on Slovenian Migration* (ur. Marjan Drnovšek). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU: 89–111.
- Toplak, Kristina (2008). »Buenas artes«: ustvarjalnost Slovencev in njihovih potomcev v Buenos Airesu. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Vovko, Andrej (1992). Slovenski begunci v Avstriji v luči časopisa Domači glasovi. *Dve domovini / Two Homelands*, 2–3: 333–342.
- Žigon, Zvone (1998). *Otroci dveh domovin: Slovenstvo v Južni Ameriki*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

- Žigon, Zvone (2001). *Iz spomina v prihodnost: Slovenska politična emigracija v Argentini*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Žitnik, Janja (1990). Slovenskoargentinski pesnik Vinko Žitnik. *Dve domovini / Two Homelands*, 1: 275–290.
- Žitnik, Janja, in Glušič, Helga (ur.) (1999). *Slovenska izseljenska književnost 3: Južna Amerika*. Ljubljana: Založba ZRC in Rokus.
- Žitnik, Janja (2007). Izseljenska književnost in časopisje: zgovorne statistike. *Dve domovini / Two Homelands*, 25: 209–228.